

ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (ΣΠΕ) είναι μια δυναμική διαδικασία που στοχεύει στην εκπλήρωση του στόχου της βιώσιμης ανάπτυξης, διαμέσου της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης στο κατά το δυνατόν έγκαιρο στάδιο της διαδικασίας σχεδιασμού πολιτικών, σχεδίων και προγραμμάτων. Με τη λογική ότι, όταν οι αποφάσεις στηρίζονται σε περιβαλλοντικά θεμελιωμένες στρατηγικές, οι ενέργειες που ακολουθούν είναι εξίσου περιβαλλοντικά αποδεκτές, αυξάνεται η βεβαιότητα ότι η ανάπτυξη και η γενικότερη επέμβαση στο περιβάλλον δεν θα είναι επιβλαβής.

Βασικό εργαλείο της διαδικασίας ΣΠΕ αποτελεί η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ). Κατά την κατάρτιση του ΕΠ Νοτίου Αιγαίου 2014- 2020, η εκπόνηση της ΣΜΠΕ διεξήχθη παράλληλα με τη διαμόρφωση του προγραμματισμού, καθιστώντας εφικτή την ενσωμάτωση των πορισμάτων της μελέτης στις τελικές επιλογές του ΕΠ.

1.1 Πεδίο Αναφοράς της ΣΜΠΕ

Το ΠΕΠ ΝΑ καλύπτει γεωγραφικά την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου περιλαμβάνει τους Νομούς Κυκλάδων και Δωδεκανήσου, με τη συνολική της έκταση να ανέρχεται στα 5.286km² και να καλύπτει περίπου το 4% της συνολικής έκτασης της χώρας. Σύμφωνα με την τελευταία επίσημη απογραφή πληθυσμού (ΕΛΣΤΑΤ, 2011) ο πληθυσμός της Περιφέρειας ανέρχεται σε 308.610 άτομα και αποτελεί περίπου το 2,9% του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

Σχήμα 1.1.1: Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

1.2 Φυσιογνωμία της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

1.2.1 Φυσικά Χαρακτηριστικά

Η ΠΝΑ εκτείνεται σε μια τεράστια θαλάσσια ζώνη από τις ακτές της Αττικής (Μακρόνησος) έως τα νότια παράλια της Τουρκίας (Καστελόριζο). Αποτελείται από 79 νησιά, από τα οποία κατοικούνται τα 48 και 178 βραχονησίδες. Η συνολική της έκταση είναι 5.286 Km² (ποσοστό 4% της επιφάνειας της Ελλάδας).

Ο νομός Δωδεκανήσου έχει έκταση 2.714 Km². Τα κυριότερα νησιά που αποτελούν το νησιωτικό αυτό σύμπλεγμα είναι, κατά σειρά μεγέθους, τα εξής: Ρόδος, Κάρπαθος, Κως, Αστυπάλαια, Κάλυμνος, Κάσος, Τήλος, Σύμη, Λέρος, Νίσυρος, Πάτμος, Χάλκη, Λειψοί, Μεγίστη ή Καστελόριζο και Αγαθονήσι. Υπάρχουν και άλλα νησάκια από τα οποία ξεχωρίζουν τα νησιά : Ψέριμος, Λέβιθα, Αλιμιά και Αρκοί, Σαριά, Τέλενδος, Κίναρος, Οφιούσσα, Σύρνα, Αρμαθιά, Φαρμακονήσι, Κουνούποι, Νίμος, Ρω, Αστακίδα, Σέσκλιο και άλλα πολύ μικρότερα. Η Ρόδος είναι το μεγαλύτερο νησί της Δωδεκανήσου.

Ο Νομός Κυκλάδων, έχει έκταση 2.572 Km². Αποτελείται από τα παρακάτω κατά τάξη μεγέθους νησιά: Νάξος, Άνδρος, Πάρος, Τήνος, Μήλος, Κέα, Αμοργός, Ίος, Κύθνος, Μύκονος, Σύρος, Θήρα, Σέριφος, Σίφνος, Σίκινος, Ανάφη, Κίμωλος, Αντίπαρος, Φολέγανδρος, Ηρακλεία, Θηρασιά, Σχοινούσα και Κουφονήσια. Υπάρχουν και άλλα νησιά και νησίδες όπως: Μακρόνησος, Γυάρος, Δεσποτικό, Δήλος, Πολύαιγος, Κάρος, Ρήνεια, Δονούσα, Αννάρες, Φαλκονέρα, Άνυδρος, Στρογγυλό, Τραγονήσι, Σεριφόπουλο, Καράβι, Παλαιά και Νέα Καμένη, κ.α. Η Άνδρος είναι η μεγαλύτερη μετά τη Νάξο νήσος των Κυκλάδων.

Όσον αφορά στις κλιματικές συνθήκες της Περιφέρειας αναφέρεται ότι η μέση ετήσια θερμοκρασία κυμαίνεται περί τους 19°C (18,9°C στο σταθμό της Μυκόνου και 19,3°C στο σταθμό της Ρόδου). Όσον αφορά τις βροχοπτώσεις υπάρχει μία διττή εικόνα, όπου η περιοχή των Δωδεκανήσων φαίνεται αρκετά πιο ευνοημένη σε σχέση με την περιοχή των Κυκλάδων. Συγκεκριμένα η συνολική μέση ετήσια βροχόπτωση στο σταθμό της Ρόδου ανέρχεται σε 683,1mm, ενώ για το ΜΣ της Μυκόνου είναι σημαντικά μικρότερη και ανέρχεται σε 369,7mm. Σε σχέση με την ένταση των ανέμων, στις Κυκλάδες παρατηρείται αρκετά πιο αυξημένη σε σχέση με τα Δωδεκάνησα. Συγκεκριμένα το εύρος της μέσης μηνιαίας έντασης σε κόμβους κυμαίνεται για τη Ρόδο από 6 έως 11,5, με τη μέση ετήσια ένταση ανέμου να είναι 8,6 κόμβοι, ενώ για τη Μύκονο το εύρος της μέσης μηνιαίας έντασης σε κόμβους, κυμαίνεται από 7,8 τον μήνα Μάιο έως 17,3 κόμβους τον μήνα Αύγουστο, με τη μέση ετήσια ένταση ανέμου να είναι 10,8 κόμβοι. Η επικρατούσα διεύθυνση είναι στη Ρόδο η δυτική, ενώ στη Μύκονο η βόρεια-βορειοανατολική. Με βάση το διάγραμμα Gausse-Bagnouls η ξηρή περίοδος για το σύνολο της Περιφέρειας περιλαμβάνει τους μήνες από Απρίλιο μέχρι τέλη Σεπτεμβρίου.

Γενικά, τα νησιά μπορούν να διακριθούν σε τρεις ομάδες με παρεμφερή μεγέθη βροχόπτωσης και εξατμισοδιαπνοής:

- κεντρικές και νότιες Κυκλάδες (Φολέγανδρος, Πάρος, Μήλος, Κίμωλος, Σίφνος, Σέριφος, Σύρος, Μύκονος, Νάξος, Αμοργός, Ανάφη, Θήρα, Ίος, Σίκινος)
- βόρειες Κυκλάδες (Κύθνος, Κέα, Άνδρος, Τήνος)
- Δωδεκάνησα (Λέρος, Κάλυμνος, Κως, Νίσυρος, Σύμη, Τήλος, Χάλκη, Ρόδος, Κάρπαθος, Κάσος, Αστυπάλαια).

Το μεγαλύτερο ύψος βροχής δέχονται τα Δωδεκάνησα, που βρίσκονται κοντά στις μικρασιατικές ακτές, και το μικρότερο οι βόρειες Κυκλάδες.

Η ΠΝΑ ανήκει στο **Υδατικό Διαμέρισμα Νήσων Αιγαίου (ΥΔ14)**, που περιλαμβάνει τα νησιωτικά συγκροτήματα των Νομών Κυκλάδων, Δωδεκανήσου, Λέσβου, Σάμου και Χίου. Με βάση το διαχωρισμό της χώρας σε 45 υδρολογικές λεκάνες (ΥΑ 706/16-7-2010 -ΦΕΚ 1383/Β/2010) η ΠΝΑ περιλαμβάνει τις **λεκάνες απορροής Κυκλάδων (GR37)** και

Δωδεκανήσων (GR 38). Το Σχέδιο Διαχείρισης Υδατικών Πόρων των Νησιών της ΠΝΑ (ανήκουν στο σύνολό τους στο ΥΔ 14 - Νησιά Αιγαίου) **δεν έχει ολοκληρωθεί.**

Η κατανομή της ξηράς στο σύνολο της ΠΝΑ δεν επιτρέπει την ανάπτυξη μεγάλων υδρολογικών λεκανών στο σύνολο των νησιών. Μια γενική παρατήρηση είναι η ύπαρξη πολλών παράκτιων ρεμάτων, που αποστραγγίζουν το μεγαλύτερο τμήμα της ΠΝΑ, καθιστώντας δύσκολη την εκμετάλλευση των επιφανειακών νερών. Επίσης, η ανάπτυξη καρστικών, κυρίως, υδροφορέων ανοιχτών προς τη θάλασσα δημιουργεί πρόσθετες δυσκολίες στην αξιοποίηση των υπόγειων αποθεμάτων νερού (υπερεκμετάλλευση, υφαλμύριση).

Στα νησιά δεν ευνοείται η ανάπτυξη μεγάλων υδρογεωλογικών λεκανών και ως εκ τούτου, οι πηγές δεν έχουν σημαντικό μέγεθος και ανάπτυξη και πολλές φορές παρουσιάζονται προβλήματα ποιότητας νερού. Τα ρυθμιστικά αποθέματα όμως αυτών των πηγών συμβάλλουν σημαντικά στην αντιμετώπιση τοπικών ζητήσεων, κυρίως υδρεύσεων.

Η ΠΝΑ διαθέτει συνολική επιφάνεια ακτών 5.055 Km² με συνολικό μήκος ακτογραμμής 3.281 Km². Για το Νομό Δωδεκανήσου η Ρόδος διαθέτει τη μεγαλύτερη επιφάνεια ακτών, συγκεντρώνοντας το 55% του Νομού και το 19,36% του μήκους ακτογραμμής. Έπεται η Κάρπαθος με ποσοστό 11,77% και 13,77% αντίστοιχα και η Κως με ποσοστό επιφάνειας ακτών ως προς το Νομό 11,3% και 9,26% ως προς την συνολική ακτογραμμή του Νομού. Τα υπόλοιπα νησιά του Νομού συγκεντρώνουν ποσοστά μικρότερα του 5% σε κάθε κατηγορία. Για το Νομό Κυκλάδων, η Νάξος συγκεντρώνει οριακά το μεγαλύτερο ποσοστό επιφάνειας, της τάξης του 15,5%, με ποσοστό ακτογραμμής ως προς το Νομό 6,7% και ακολουθεί η Άνδρος με ποσοστά 15,3% και 8,9% αντίστοιχα.

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες πολλές ακτογραμμές σε διάφορα νησιά έχουν μεταβληθεί από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες και κατασκευές (κτίσματα, διάνοιξη παραλιακών οδών, διάφορα μικρά και μεγάλα λιμενικά έργα κλπ), όσο και από τη ρύπανση της θάλασσας με στερεά και υγρά απόβλητα, όπως αστικά απόβλητα (συμπεριλαμβανομένων και αυτών από τα μικρασιατικά παράλια) και απόβλητα από διερχόμενα πλοία και πλοία της ακτοπλοΐας. Αυτό προκαλεί διάβρωση σε ορισμένες παράκτιες περιοχές και απόθεση παράκτιων ιζημάτων σε κάποιες άλλες, δημιουργώντας ανάλογα προβλήματα στη χρήση των παράκτιων περιοχών.

Η ΠΝΑ εμφανίζεται ιδιαίτερα εκτεθειμένη και ευαίσθητη σε κινδύνους που προέρχονται από την κλιματική αλλαγή και σχετίζονται με την άνοδο της στάθμης της θάλασσας, τη διάβρωση της ακτογραμμής, την αυξημένη διάβρωση των παράκτιων και χερσαίων οικοσυστημάτων, τη συχνότερη εμφάνιση πλημμυρικών φαινομένων και κυματικών καταιγίδων, την υφαλμύριση και την απώλεια φερτών υλικών και ιζημάτων των υδάτινων αποδεκτών.

Στην ΠΝΑ επί συνολικού μήκους ακτογραμμής 3.423Km, **τα 503Km**, δηλαδή ποσοστό 14,7 %, **κινδυνεύουν από διάβρωση**. Στο μήκος αυτό αντιστοιχεί «έκταση παράκτιων οικοσυστημάτων υπό απειλή» ίση με 929Km².

1.2.2 Φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

Η ΠΝΑ φιλοξενεί:

- 3 από τα 17 Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς της χώρας: 1) Μεσαιωνική πόλη της Ρόδου, 2) Δήλος και 3) Ιστορικό Κέντρο (Χώρα) της Πάτμου με τη Μονή του Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου και το Σπήλαιο της Αποκάλυψης
- 1 Περιοχή Προστασίας της Φύσης: «Υγρότοπος και ακτή Ψαλιδίου Δήμου Κω (Ζώνες ΠΠΦ1 και ΠΠΦ2)»
- 2 Προστατευόμενους Φυσικούς Σχηματισμούς και Τοπία: Υποπεριοχές με στοιχεία 2.3α.6 και 2.3α.8 της ΖΟΕ Μυκόνου.

- 28 Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ) (Οδηγία 92/43/ΕΚ) και 31 Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) για την ορνιθοπανίδα (Οδηγία 79/409/ΕΟΚ, όπως κωδικοποιήθηκε από την Οδηγία 2009/147/ΕΚ). 3 περιοχές που είναι ταυτόχρονα και Ειδικές Ζώνες Διατήρησης και Ζώνες Ειδικής Προστασίας.
- 1 Βιογενετικό Απόθεμα: το Φυσικό Μνημείο Δάσους Κυπαρισσίου Έμπωνα Ρόδου (βρίσκεται εντός ζώνης ΕΖΔ του δικτύου Natura 2000), το οποίο αποτελεί ταυτόχρονα και 1 από τα 51 Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης της χώρας.
- 79 Καταφύγια Άγριας Ζωής (ΚΑΖ).
- 104 περιοχές οι οποίες περιλαμβάνονται στον κατάλογο των «Μικρών Νησιωτικών Υγροτόπων» (ΦΕΚ 229/ΑΑΠ/2012).

Για την περιοχή **Καρπάθου- Σαρίας** υπάρχει Σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος, βάσει του οποίου η περιοχή πρόκειται να χαρακτηριστεί ως **Θαλάσσιο Πάρκο**. Με σκοπό τη διοίκηση και διαχείριση της προστατευόμενης περιοχής έχει ιδρυθεί και λειτουργεί **Φορέας Διαχείρισης με την επωνυμία Φορέας Διαχείρισης Καρπάθου-Σαρίας (Φ.Δ.Κ.Σ)**.

Η ΠΝΑ διαθέτει υψηλό δυναμικό σε γεωτόπους και γεωποικιλότητα. Το ηφαιστειακό συγκρότημα της Σαντορίνης αποτελεί γεωλογικό μνημείο παγκόσμιας εμβέλειας.

Στην ΠΝΑ εντοπίζονται **284 ακτές νερών κολύμβησης**, οι οποίες παρακολουθούνται σε **376 σημεία ελέγχου**. Σύμφωνα με την Έκθεση αξιολόγησης της κολυμβητικής περιόδου του 2012:

- ✓ σε **274 ακτές** η ποιότητα των υδάτων τους κατατάσσεται ως **«Εξαιρετική»**,
- ✓ σε **5 ακτές** η ποιότητα των υδάτων τους κατατάσσεται ως **«Καλή»**,
- ✓ σε **4 ακτές** η ποιότητα των υδάτων τους κατατάσσεται ως **«Επαρκής»**,
- ✓ σε **1 ακτή** η ποιότητα των υδάτων τους κατατάσσεται ως **«Ανεπαρκής»**.

Επίσης, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Προγράμματος «Γαλάζιες Σημαίες», το έτος 2014, στην ΠΝΑ, βραβεύθηκαν συνολικά 49 ακτές και 2 μαρίνες.

1.2.3 Χρήσεις γης

Η συνολική έκταση της Περιφέρειας είναι 5,286 Km² (ποσοστό 4% της επιφάνειας της Ελλάδας) από τα οποία το 51% περίπου καταλαμβάνει ο Νομός Δωδεκανήσου (2714 Km²) και το υπόλοιπο 49% περίπου ο Νομός Κυκλάδων (2572 Km²).

Η εδαφική φυσιогνωμία του νησιωτικού συμπλέγματος της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου είναι κυρίως ορεινή και ημιορεινή, με ποσοστό 72.5% του συνόλου. Στο σύνολο της Περιφέρειας, το μεγαλύτερο τμήμα της έκτασης καταλαμβάνεται από θαμνώνες με ποσοστό 60,05% και ακολουθούν τα ημιφυσικά οικοσυστήματα και καλλιέργειες με ποσοστό 30,78%. Αντίθετα οι περιοχές που καλύπτονται από νερά και οι δασικές εκτάσεις αποτελούν ένα μικρό μέρος της επιφάνειας της Περιφέρειας.

Ως προς τις γεωργικές περιοχές, οι μόνιμες καλλιέργειες, οι βοσκότοποι και η αρόσιμη γη αποτελούν ένα μικρό ποσοστό. Γενικά οι βοσκότοποι θεωρούνται περιορισμένης βοσκοϊκανότητας. Από το σύνολο των γεωργικών περιοχών, το 46,8% των καλλιεργειών βρίσκεται στις πεδινές περιοχές. Στα Δωδεκάνησα το ποσοστό ανέρχεται σε 57,5% έναντι 36,8% των Κυκλάδων. Στους ορεινούς δήμους και κοινότητες βρίσκεται το 13,7% των καλλιεργούμενων εκτάσεων (Δωδεκάνησα 11,7% και Κυκλάδες 15,5%). Αν εξαιρεθούν ορισμένες πεδινές περιοχές των μεγάλων νησιών (Ρόδος, Κως, Νάξος κ.λπ.), η γονιμότητα της γεωργικής γης θεωρείται χαμηλή. Ένα μεγάλο μέρος των καλλιεργειών αναπτύσσεται στις μικρές κοιλάδες των νησιών και σε τμήματα των πλαγιών, ενώ οι αρδευόμενες εκτάσεις αποτελούν μικρό ποσοστό των καλλιεργούμενων.

Για το έτος 2007, στη Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου μόλις το 19,8% από τη συνολική χρησιμοποιούμενη γεωργική γη χαρακτηρίστηκε ως αρδευόμενη έναντι του 56% της χώρας, ενώ οι αρδευθείσες εκτάσεις είναι ακόμη λιγότερες. Οι κυριότερες αγροτικές περιοχές βρίσκονται στα νησιά Άνδρος, Τήνος, Θήρα, Νάξος, Πάρος, Κάλυμνος, Κως, Ρόδος.

Στο Νομό Κυκλάδων έχουν εγκριθεί 11 Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια και στο Νομό Δωδεκανήσου 14. Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου έχουν κηρυχθεί **220 παραδοσιακοί οικισμοί**, από τους οποίους οι 164 βρίσκονται στο Νομό Κυκλάδων και οι 56 στο Νομό Δωδεκανήσου. Σημειώνεται ότι περί το 30% των οικισμών της Περιφέρειας έχουν χαρακτηριστεί ως Παραδοσιακοί.

1.2.4 Πηγές Ρύπανσης

Η ΠΝΑ δεν αντιμετωπίζει ιδιαίτερο πρόβλημα βιομηχανικής ρύπανσης, αφού δεν διαθέτει μεγάλο αριθμό βιομηχανικών μονάδων ιδιαίτερα δε μονάδων υψηλού δυναμικού ρύπανσης. Ο συνολικός αριθμός των βιομηχανικών μονάδων που δραστηριοποιούνται στην ΠΝΑ ανέρχεται σε **381**. Όπως είναι αναμενόμενο το μεγαλύτερο αριθμό βιομηχανιών συγκεντρώνει το νησί της **Ρόδου** με **138** μονάδες και ακολουθεί η **Κάλυμνος** όπου λειτουργούν **44** βιομηχανικές μονάδες. Αναφέρεται ακόμα ότι η λειτουργία των ναυπηγείων Νεωρίου στη Σύρο προκαλεί αντιδράσεις των κατοίκων της περιοχής για τις προκαλούμενες περιβαλλοντικές επιπτώσεις, κυρίως από τη διαδικασία των αμμοβολών. Τέλος αναφέρεται ότι με τη δρομολογούμενη διασύνδεση όλων των νησιών των Κυκλάδων με το Ηπειρωτικό Σύστημα Μεταφοράς θα τεθούν σε ψυχρή εφεδρεία οι υφιστάμενες σήμερα μονάδες παραγωγής της ΔΕΗ ΑΕ στα εξυπηρετούμενα νησιά, με σημαντικές θετικές επιδράσεις στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον της ΠΝΑ.

Η παραγωγή και η ανεξέλεγκτη διάθεση των στερεών απορριμμάτων συνιστούν μια από τις βασικότερες πηγές ρύπανσης στην ΠΝΑ. Στην ΠΝΑ η ετήσια παραγωγή απορριμμάτων κατά το έτος 2008 ήταν 238.555 tn (184.756 από τον μόνιμο πληθυσμό και 53.798 από επισκέπτες). Το ποσοστό συμμετοχής των νομών της Περιφέρειας ήταν 72% για τον Νομό Δωδεκανήσου και 28% για τον Νομό Κυκλάδων. Η ποσότητα αυτή εκτιμάται ότι θα ανέλθει το 2015 σε 269.358 tn (πιθανότερο σενάριο) ενώ το 2025 σε 320.386 tn. Τα βιοαποδομήσιμα υλικά της ΠΝΑ αποτελούν το 45,1% των συνολικά παραγόμενων ΑΣΑ, και το 37,5 % αποτελούν τα υλικά συσκευασίας.

Στην ΠΝΑ λειτουργούν **18** Χώροι Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ), οι οποίοι εξυπηρετούν το **83%** του πληθυσμού του Νομού Δωδεκανήσου και το **44%** του πληθυσμού του Νομού Κυκλάδων. Επίσης, βρίσκονται σε εξέλιξη **5 έργα ΧΥΤΑ** στο Ν. Δωδεκανήσου και **4 έργα ΧΥΤΑ στο Νομό Κυκλάδων**. Στην ΠΝΑ υπάρχουν ακόμη 16 Χώροι Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) που έχουν ενταχθεί σε χρηματοδοτικό πρόγραμμα προκειμένου να ωριμάσουν και να αποκατασταθούν εντός της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου ενώ 37 είναι ανενεργοί και βρίσκονται σε διαδικασία αποκατάστασης.

Όσον αφορά στα αστικά λύματα, στην ΠΝΑ εντοπίζονται 9 οικισμοί **Β' προτεραιότητας** που εξυπηρετούνται από τις αντίστοιχες αυτόνομες εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων. Επίσης εντοπίζονται **29 οικισμοί Γ' προτεραιότητας** (12 οικισμοί στο Νομό Κυκλάδων και 17 οικισμοί στο Νομό Δωδεκανήσου). Αναφορικά με αυτούς τους οικισμούς:

- 9 οικισμοί εξυπηρετούνται από Δίκτυα Αποχέτευσης (ΔΑ) και Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ)
- 11 οικισμοί θα εξυπηρετηθούν από ΔΑ και ΕΕΛ μέσω έργων ενταγμένων στο ΕΠΠΕΡΑΑ
- το ζήτημα της αποχέτευσης και της επεξεργασίας των λυμάτων παραμένει σε 9 οικισμούς

Οι κύριες πηγές επιβάρυνσης της ατμοσφαιρικής ποιότητας είναι η οδική κυκλοφορία, η λειτουργία των αεροδρομίων, η λειτουργία των σταθμών παραγωγής ενέργειας της ΔΕΗ (αν και από τις περιοδικές καταγραφές της ποιότητας της ατμόσφαιρας έχει προκύψει ότι δεν προξενούν σημαντικές επιπτώσεις στο ατμοσφαιρικό

περιβάλλον της περιοχής), η λειτουργία των λιμανιών, οι κεντρικές θερμάνσεις, η υπάρχουσα (περιορισμένη) βιομηχανική δραστηριότητα, καθώς και η μεταφερόμενη ρύπανση (π.χ. οι αυξημένες συγκεντρώσεις O₃).

Γενικά μπορεί να λεχθεί ότι η Περιφέρεια Νότιου Αιγαίου δεν αντιμετωπίζει ιδιαίτερο πρόβλημα ατμοσφαιρικής ρύπανσης και σε αυτό συμβάλλουν και οι ισχυροί βόρειοι άνεμοι που πνέουν κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, κατά τη διάρκεια των οποίων τα φαινόμενα ατμοσφαιρικής ρύπανσης είναι εντονότερα.

1.2.5 Δημογραφικά Κοινωνικά Οικονομικά Χαρακτηριστικά

Η ΠΝΑ αποτελείται από τους **Νομούς Κυκλάδων και Δωδεκανήσου**. Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Καλλικράτης, χωρίζεται σε **13 Περιφερειακές Ενότητες (ΠΕ)** αποτελούμενες από 34 Δήμους που είναι τα αυτοδιοικούμενα κατά τόπο νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και αποτελούν τον πρώτο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Ειδικότερα οι **Κυκλάδες αποτελούνται από 9 ΠΕ και 19 Δήμους**, ενώ τα Δωδεκάνησα αποτελούνται από **4 ΠΕ και 15 Δήμους**.

Ο **μόνιμος** πληθυσμός της ΠΝΑ, σύμφωνα με την Απογραφή του 2011 (ΦΕΚ 698/Β/2014), ανέρχεται σε 309.015 άτομα. Πιο συγκεκριμένα 190.988 κατοικούν στα Δωδεκάνησα και 118.027 στις Κυκλάδες. Μεταξύ των ετών 2001–2011 ο μόνιμος πληθυσμός της ΠΝΑ παρουσίασε αύξηση της τάξης του 3%. Στις Κυκλάδες η αύξηση αυτή ήταν της τάξης του 7% και στα Δωδεκάνησα του 1%.

Στο Νομό Δωδεκανήσου κατοικεί το 61,81% του μόνιμου συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας. Επίσης, η ΠΕ της Ρόδου είναι εκείνη με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στον συνολικό πληθυσμό της Περιφέρειας, γεγονός αναμενόμενο αφού η Ρόδος σε νησί κατέχει σχεδόν το 40% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας. Όσον αφορά τον Νομό Κυκλάδων, οι ΠΕ με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στο συνολικό πληθυσμό της Περιφέρειας είναι αυτές της Νάξου και της Σύρου, που καταλαμβάνουν την τέταρτη και την πέμπτη θέση στη κατάταξη συμμετοχής στον συνολικό πληθυσμό της Περιφέρειας.

Σε γενικές γραμμές η φυσιογνωμία του νησιωτικού αυτού χώρου είναι ενιαία, με κύριο χαρακτηριστικό τον κατακερματισμό και την μεγάλη ποικιλία νησιών διαφορετικού μεγέθους και χαρακτηριστικών, παρατηρούνται και ορισμένες διαφορές μεταξύ των δύο συστατικών χωρικών ενότητων- Νομών (Δωδεκανήσου και Κυκλάδων). Η βασική διαφορά είναι η ανισότητα στην έκταση και στον πληθυσμό του Νομού Δωδεκανήσου, με βασικό χαρακτηριστικό την κυριαρχία της Ρόδου. Ωστόσο, μεγαλύτερο κατακερματισμό παρουσιάζουν οι Κυκλάδες, γεγονός που αντανακλάται και στην αντίστοιχη διοικητική διαμέριση σε Περιφερειακές Ενότητες. Ειδικότερα, οι Κυκλάδες αποτελούνται από 9 ΠΕ και 19 Δήμους, ενώ τα Δωδεκάνησα αποτελούνται από μόλις 4 ΠΕ, με 15 Δήμους.

Η ΠΝΑ κατατάσσεται στις πλέον εύπορες Περιφέρειες της χώρας αλλά και συνολικά της Ευρώπης, με κ.κ.ΑΕΠ που ανέρχεται σε 26.300 ΜΑΔ (2^η καλύτερη επίδοση μεταξύ των Περιφερειών της χώρας), που αντιστοιχεί στο 123% του μέσου κ.κ.ΑΕΠ της χώρας και στο 107% του μέσου ευρωπαϊκού κ.κ. ΑΕΠ των 27 (Eurostat 2010, ΕΕ27=100). Η πορεία εξέλιξης του κ.κ.ΑΕΠ της Περιφέρειας κατά την τελευταία δεκαετία καταδεικνύει ότι η Περιφέρεια μέχρι και το 2007 παρουσίασε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης του κ.κ.ΑΕΠ. Αντίθετα, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία, σε σχέση με το 2008, όπου εμφανίστηκαν οι πρώτες επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, καταγράφεται μείωση περίπου 8% του κ.κ. ΑΕΠ (ΜΑΔ) της Περιφέρειας. Το 54% περίπου του Α.Ε.Π. της Περιφέρειας παράγεται στις ΠΕ Δωδεκανήσου και το 46% στις αντίστοιχες των Κυκλάδων, εικόνα που είναι αποτέλεσμα της διαρκώς αυξανόμενης δυναμικής των Κυκλάδων έναντι των Δωδεκανήσων.

Η ΠΝΑ παράγει το 3,3% της συνολικής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) της χώρας και το 0,06% της ΕΕ27. Κατά το 2009, η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στο σύνολο των παραγωγικών κλάδων της Περιφέρειας ανήλθε στο ποσό των 6.819,5 εκατ. Ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 1,46% σε σχέση με το 2008.

Από την ανάλυση της κατανομής της ΑΠΑ στους τρεις παραγωγικούς τομείς της Περιφέρειας φαίνεται ότι η συμμετοχή του τριτογενή τομέα στην συνολική ΑΠΑ της Περιφέρειας ανέρχεται σε 84,9%, ενώ ο δευτερογενής και ο πρωτογενής τομέας συμμετέχουν κατά 12,8% και 2,3% αντίστοιχα. Η σημαντική συνεισφορά του τριτογενή τομέα στη συνολική ΑΠΑ αναδεικνύεται από τη σύγκριση των αντίστοιχων ποσοστών σε επίπεδο χώρας (77,7%) και σε επίπεδο Ε.Ε. 27 (73,4%).

Στην ΠΝΑ καταγράφεται σημαντική αύξηση των ανέργων αλλά με μικρότερη ένταση σε σχέση με τη χώρα. Η ΠΝΑ χαρακτηρίζεται από:

- υψηλά ποσοστά ανεργίας, ενώ οι γυναίκες πλήττονται σημαντικά περισσότερο.
- υψηλά ποσοστά ανεργίας των νέων και ιδιαίτερα των νέων γυναικών.
- από χαμηλά ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας συγκριτικά με την χώρα

1.3 Συνοπτική Περιγραφή του ΕΠ

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου διατυπώνει το αναπτυξιακό της όραμα και τη στρατηγική της με βάση τις διαπιστωμένες ανάγκες, αντιμετωπίζοντας αποτελεσματικά διαρθρωτικές αδυναμίες και αξιοποιώντας τις σημαντικές δυνατότητες και πλεονεκτήματα, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής 2020 για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

Το αναπτυξιακό όραμα της Περιφέρειας που αποτελεί και τον κεντρικό της στόχο είναι **«να αποτελέσει έναν από τους κορυφαίους προορισμούς του τουρισμού εμπειρίας παγκοσμίως μέσα από την υιοθέτηση μιας στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης, διαφοροποίησης του προϊόντος και δημιουργίας ταυτότητας προορισμού».**

Για την υλοποίηση του οράματος θα επιδιωχθεί η αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της ελκυστικότητας της Περιφέρειας με αναλογική ενίσχυση των εδραιωμένων και αναδυόμενων οικονομικών δραστηριοτήτων καθώς και η άμβλυση των προβλημάτων και των μειονεκτημάτων που οφείλονται στον ιδιαίτερο χαρακτήρα πολυνησιωτικότητάς της. Βασική κατεύθυνση είναι ότι ο τουρισμός που αποτελεί τον βασικό αναπτυξιακό μοχλό της περιφερειακής οικονομίας να διαχύσει τις επιπτώσεις από την ανάπτυξη του και στις υπόλοιπες δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα, της μεταποίησης και των υπηρεσιών που συνδέονται οικονομικά και επιχειρηματικά μαζί του στο πλαίσιο της αλυσίδας αξιών.

Με δεδομένο το γενικό αναπτυξιακό στόχο και το αναπτυξιακό όραμα του υπό μελέτη Προγράμματος, ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην υλοποίηση της Περιφερειακής Στρατηγικής **«Έξυπνης Εξειδίκευσης»**. Η στρατηγική της «Έξυπνης Εξειδίκευσης» βασίζεται στη διαμόρφωση ρεαλιστικών επιλογών για τις δυνατότητες και την προοπτική των υφιστάμενων ή αναδυόμενων οικονομικών δραστηριοτήτων οι οποίες με την εφαρμογή του κατάλληλου μίγματος πολιτικών μπορούν να αποτελέσουν τις βάσεις του οικονομικού μετασχηματισμού της περιφέρειας.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΕΠ) της ΠΝΑ για την προγραμματική περίοδο 2014 – 2020 διαρθρώνεται σε 5 βασικούς Στρατηγικούς Στόχους (άξονες προτεραιότητας), οι οποίοι συνδέονται με 10 επιμέρους Θεματικούς Στόχους. Οι Στρατηγικοί Στόχοι, οι Θεματικοί Στόχοι, καθώς και η μεταξύ τους συνάφεια δίνονται ακολούθως **(βλ. και Σχήμα 2.2.2-1)**.

Στρατηγικός Στόχος 1: Έξυπνη, Ανταγωνιστική, Διαφοροποιημένη Περιφερειακή Οικονομία.

Ο εν λόγω Στρατηγικός Στόχος συνδέεται με τους κάτωθι Θεματικούς Στόχους:

- ΘΣ 1: «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας»
- ΘΣ 2: «Βελτίωση της πρόσβασης σε ΤΠΕ και της χρήσης και ποιότητάς τους»
- ΘΣ 3: «Βελτίωση ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και του γεωργικού τομέα (για το ΕΓΤΑΑ) και του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας (για το ΕΤΘΑ)»

Στρατηγικός Στόχος 2: Εδραίωση της Αειφορικής Ανάπτυξης με την Αξιοποίηση Συγχρόνων Μεθόδων Διαχείρισης των Πόρων.

Ο εν λόγω Στρατηγικός Στόχος συνδέεται με τους κάτωθι Θεματικούς Στόχους:

- ΘΣ 4: «Στήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς»
- ΘΣ 5: «Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων»
- ΘΣ 6: «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων»

Στρατηγικός Στόχος 3: Ενίσχυση της Περιφερειακής Συνοχής σε όρους χωρικούς αλλά και κοινωνικοοικονομικούς με τη Διάχυση της Ανάπτυξης και την Άρση της Απομόνωσης.

Ο εν λόγω Στρατηγικός Στόχος συνδέεται με τους κάτωθι Θεματικούς Στόχους:

- ΘΣ 7: «Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων (Key network infrastructures)»
- ΘΣ 9: «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και ειδικότερα με την προτεραιότητα που αφορά στις υποδομές υγείας και πρόνοιας»
- ΘΣ 10: «Επένδυση στην εκπαίδευση, στην απόκτηση δεξιοτήτων και στη δια βίου μάθηση»

Στρατηγικός Στόχος 4: Ενεργή Υποστήριξη της Απασχόλησης και Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης.

Ο εν λόγω Στρατηγικός Στόχος συνδέεται με τον κάτωθι Θεματικό Στόχο:

- ΘΣ 8: «Προώθηση της απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού»
- ΘΣ 9: «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας»

Στρατηγικός Στόχος 5: Ενίσχυση της Περιφερειακής Συνοχής.

Ο εν λόγω Στρατηγικός Στόχος συνδέεται με τους κάτωθι Θεματικούς Στόχους:

- ΘΣ 6: «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της βιώσιμης χρήσης των πόρων»
- ΘΣ 7: «Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων»
- ΘΣ 9: «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης»
- ΘΣ 10: «Επένδυση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση»

Το ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου θα χρηματοδοτηθεί στην προγραμματική περίοδο 2014-2020 από τρεις πυλώνες χρηματοδότησης και συγκεκριμένα από το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)**, το **Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)** αλλά και **αμιγώς εθνικούς πόρους**, και έχει ως στόχο αφενός να καλύψει τις ανάγκες της Περιφέρειας, αφετέρου να συμβάλει στην κάλυψη των εθνικών στρατηγικών στόχων, συμπληρωματικά με τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα του Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020.

1.4 Εναλλακτικές δυνατότητες για την επίτευξη των στόχων του ΕΠ

Η αξιολόγηση εναλλακτικών δυνατοτήτων για την επίτευξη των στόχων του ΕΠ, πραγματοποιήθηκε με ένα ισορροπημένο μίγμα επιχειρησιακών και περιβαλλοντικών κριτηρίων, οδηγώντας στην επιλογή εκείνης της δυνατότητας που εξασφαλίζει τη μεγαλύτερη περιβαλλοντική συμβατότητα, μαζί με σημαντική επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα. Στο πλαίσιο της ΣΜΠΕ, αξιολογούνται ως διαμορφωμένες εναλλακτικές δυνατότητες, κυρίως οι προτάσεις που προέκυψαν από την εκτενή διαβούλευση, στο πλαίσιο εφαρμογής της αρχής της εταιρικής σχέσης. Οι εναλλακτικές δυνατότητες αναφέρονται στο επίπεδο της στοχοθεσίας και αυτό της συνέχισης του τρέχοντος προγράμματος της ΠΝΑ. Εξετάσθηκε επίσης εκτενώς και αξιολογήθηκε η μηδενική εναλλακτική λύση.

1.5 Συσχέτιση του ΕΠ με τις εθνικές περιβαλλοντικές προτεραιότητες

Το υπό μελέτη ΕΠ συσχετίζεται θετικά με τις εθνικές περιβαλλοντικές προτεραιότητες. Στην §3.5 περιγράφονται συνοπτικά οι πολιτικές που αφορούν στη βιοποικιλότητα, τις προστατευόμενες περιοχές, τους υδατικούς πόρους, το έδαφος, την ατμόσφαιρα, το χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, την κλιματική αλλαγή, την πολιτική προστασία και την πρόληψη περιβαλλοντικών κινδύνων και την ενέργεια και ακολούθως εξετάζεται η συμβατότητα του υπό μελέτη ΕΠ με τις πολιτικές αυτές. Από την ανάλυση προκύπτει ότι το υπό μελέτη Πρόγραμμα είτε συσχετίζεται θετικά με τις πολιτικές αυτές είτε δε συσχετίζεται καθόλου. Δεν προέκυψε σε καμία περίπτωση αρνητική συσχέτιση.

Επίσης εξετάστηκε η συσχέτιση του Προγράμματος με άλλα σχέδια ή προγράμματα. Συγκεκριμένα εξετάστηκαν το Γενικό και Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, τα Ειδικά Πλαίσινα Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, τη βιομηχανία, τον τουρισμό και τις υδατοκαλλιέργειες, το Πολυετές Περιφερειακό Πρόγραμμα για τη Διαχείριση της Θάλασσας και την Ανάπτυξη της Αλιείας Νοτίου Αιγαίου 2014-2020, η Εθνική Στρατηγική Λιμένων 2013 – 2018 και ο Περιφερειακός Σχεδιασμός Διαχείρισης Αποβλήτων. Από την ανωτέρω εξέταση δεν προέκυψε καμία αρνητική συσχέτιση με το υπό μελέτη ΠΕΠ. Σε κάποια σχέδια εντοπίστηκαν θετικές συσχετίσεις, ενώ σε κάποια άλλα δεν εντοπίστηκαν συσχετίσεις.

1.6 Εκτίμηση και αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων

Η εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον από την υλοποίηση του ΕΠ, καταλήγει στον εντοπισμό ορισμένων, *περιορισμένης έντασης και έκτασης*, πιθανών επιπτώσεων, ενώ παράλληλα αναγνωρίζει τις αναμενόμενες βελτιώσεις σε ορισμένους τομείς από την υλοποίηση των περιβαλλοντικών δράσεων του ΕΠ. Τα κυριότερα σημεία της εκτίμησης, συνοψίζονται ως εξής:

- Δεν εντοπίζονται τάσεις περιβαλλοντικής επιδείνωσης σε στρατηγικό επίπεδο, προερχόμενες από τους γενικούς και ειδικούς στόχους του ΕΠ, γεγονός που εν μέρει οφείλεται στην ουσιαστική συμμετοχή των περιβαλλοντικών κριτηρίων κατά την αξιολόγηση των εναλλακτικών δυνατοτήτων.
- Ορισμένες επιπτώσεις εκτιμάται ότι είναι πιθανόν να προέλθουν από την υλοποίηση επιμέρους παρεμβάσεων που σχετίζονται με την ανάπτυξη του οδικού δικτύου και τα έργα αναβάθμισης ή επέκτασης λιμένων και εν γένει με τα προβλεπόμενα έργα υποδομής, σε παράγοντες της βιοποικιλότητας, της χλωρίδας και του τοπίου.

Ως γενικό συμπέρασμα της μελέτης προκύπτει ότι για το σύνολο των εξεταζόμενων περιβαλλοντικών παραμέτρων (Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα – Πανίδα, Ύδατα, Έδαφος – Τοπίο, Χρήσεις γης, Πολιτιστικό περιβάλλον, Ατμόσφαιρα, Κλίμα, Πληθυσμός, Υγεία, Περιουσία, Ενέργεια, Μεταφορές) αναμένονται θετικές μεταβολές από την εφαρμογή του υπό μελέτη ΠΕΠ, ενώ το σύνολο των αρνητικών επιπτώσεων που εντοπίστηκαν είναι χρονικά και τοπικά

περιορισμένες, δεν παρουσιάζουν στρατηγικό χαρακτήρα και είναι αντιμετωπίσιμες στη φάση των περιβαλλοντικών αδειοδοτήσεων των επιμέρους έργων που προβλέπονται από το ΠΕΠ.

1.7 Αντιμετώπιση και παρακολούθηση των επιπτώσεων

1.7.1 Μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων

Τα προτεινόμενα μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων, εστιάζουν στην προληπτική δράση, ώστε να αποφευχθεί εκ των προτέρων η εμφάνιση τάσεων περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Τα βασικότερα σημεία είναι:

- Για τις παρεμβάσεις του Στρατηγικού Στόχου 1, προτείνεται η επιλογή κατάλληλων κριτηρίων υλοποίησης, που θα διασφαλίζουν την προώθηση περιβαλλοντικά συμβατών επενδύσεων. Επίσης, προτείνεται η περαιτέρω προώθηση της διάστασης της οικολογικής αποτελεσματικότητας στις ενισχυόμενες επιχειρήσεις, κυρίως διαμέσου της ενθάρρυνσης για υιοθέτηση πρακτικών «πράσινης επιχειρηματικότητας», «πράσινου γραφείου», επαύξησης της ενεργειακής αποτελεσματικότητας, ορθολογικότερης χρήσης πρώτων υλών και περιορισμού των αποβλήτων.
- Για τις παρεμβάσεις του Στρατηγικού Στόχου 2, αλλά και αυτές του Στρατηγικού Στόχου 5 που σχετίζονται με τη διαχείριση των λυμάτων και υδάτων και της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, προτείνεται η περαιτέρω ενίσχυση των δράσεων που οδηγούν στην προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας της ΠΝΑ, ο αναπροσανατολισμός των πόρων που προορίζονται για την προστασία των υδατικών πόρων σε περισσότερες δράσεις και παρεμβάσεις διαχειριστικού χαρακτήρα και λιγότερα σε έργα τεχνικής υποδομής και η βελτίωση των πρωτογενών παραγόντων του αστικού περιβάλλοντος, όπως η αναλογία του κατά κεφαλήν πρασίνου και η ανάδειξη των περιβαλλοντικών ιδιαιτεροτήτων της ταυτότητας των περιοχών.
- Για τις παρεμβάσεις του Στρατηγικού Στόχου 3, αλλά και αυτές του Στρατηγικού Στόχου 5 που σχετίζονται με την ανάπτυξη υποδομών μεταφορών, προτείνονται κατάλληλα μέτρα ιεράρχησης και επιλογής της χωροθέτησής τους, ώστε να ελαχιστοποιούνται οι τάσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης, ενώ παράλληλα προτείνεται η διασφάλιση, μέσω κατάλληλων επιλογών κατά την υλοποίηση του ΕΠ, της διατροφικότητας των μεταφορών και της στροφής του μέγιστου δυνατού ποσοστού του μεταφορικού έργου προς οικολογικά αποτελεσματικότερα μέσα.

1.7.2 Παρακολούθηση επιπτώσεων

Για την παρακολούθηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον, προτείνεται ένα σχήμα τριών επιπέδων:

- Στο πρώτο επίπεδο, προβλέπεται η καταγραφή ορισμένων κρίσιμων δεικτών σε ετήσια βάση και η σύνδεση των μεταβολών τους με την έως τότε πορεία υλοποίησης του ΕΠ. Οι κρίσιμοι δείκτες αναφέρονται κυρίως στην ποιότητα του αέρα, στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, στην κατάληψη φυσικών εδαφών από έργα του ΕΠ, στην παραγωγή αστικών αποβλήτων κ.ά. Η συλλογή των στοιχείων για τους υπό παρακολούθηση δείκτες θα γίνεται από την Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος και την Αρχή Συντονισμού Δράσεων Περιβάλλοντος, με χρήση στοιχείων από θεσμοθετημένους μηχανισμούς περιβαλλοντικής παρακολούθησης (όπως π.χ. Επιθεωρητές Περιβάλλοντος, υπηρεσίες για μετρήσεις ποιότητας αέρα, θορύβου κλπ), η υποστήριξη λειτουργίας των οποίων χρηματοδοτείται επίσης από το ΠΕΠ.
- Στο δεύτερο επίπεδο, προτείνεται η ευρύτερη παρακολούθηση των περιβαλλοντικών μεταβολών στην Περιφέρεια, μέσω μιας ετήσιας έκθεσης που θα καταγράφει και θα αναλύει τις μεταβολές σε ένα ευρύτερο σύνολο περιβαλλοντικών μεταβλητών.

- Τέλος, στο χρονικό σημείο υλοποίησης του 80% του ΕΠ, προτείνεται μια λεπτομερής αποτίμηση των περιβαλλοντικών μεταβολών που έχουν επέλθει και η διάγνωση της αναγκαιότητας ή μη για ανάληψη διορθωτικών δράσεων. Το χρονικό σημείο επιλέγεται ώστε αφενός να έχει ολοκληρωθεί η υλοποίηση ενός σημαντικού τμήματος του προγραμματισμού και αφετέρου να υπάρχουν περιθώρια για ανάληψη επανορθωτικών μέτρων, εάν κάτι τέτοιο προκύψει ως αναγκαίο.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Η ολοκλήρωση της ΣΜΠΕ, ακολουθείται από τη διαδικασία διαβούλευσης και την αξιολόγηση της μελέτης, ενώ τα αποτελέσματα των διαδικασιών αυτών αναμένεται να οδηγήσουν στην έγκριση της ΣΜΠΕ. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι το σημαντικότερο τμήμα των ευρημάτων της ΣΜΠΕ, αλλά και της διαβούλευσης με τους εταίρους έχει ήδη ενσωματωθεί στο ΕΠ, εκτιμάται ότι οι διαφοροποιήσεις που θα προκύψουν ως αποτέλεσμα της πιο πάνω έγκρισης, θα είναι περιορισμένης έκτασης.

Η ΣΜΠΕ αναρτήθηκε από την Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή της ΠΝΑ, επί μακρόν, στον ιστότοπο της Περιφέρειας (www.eda.notioaigaio.gr/.../ΣΜΠΕ%20ΠΕΠ%20ΠΝΑ%202014-2020_final.pdf) αλλά και στην ιστοσελίδα του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου 2014-2020 www.pepna.gr. Επίσης η μελέτη έλαβε ευρεία δημοσιοποίηση στον τύπο με ανακοίνωση που δημοσιεύθηκε σε 2 εφημερίδες πανελλήνιας κυκλοφορίας, 1 εφημερίδα της Δωδεκανήσου και 1 εφημερίδα των Κυκλάδων (στις 30 & 31.7.2014).

Επίσης η ΣΜΠΕ υποβλήθηκε με το με αριθμό 2933/05.06.2014 έγγραφο της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής του ΠΕΠ στην Αρμόδια για την Αδειοδότηση Αρχή (ΕΥΠΕ/ΥΠΕΚΑ). Στη συνέχεια η ΣΜΠΕ διαβιβάστηκε από την Αρμόδια Αρχή (ΕΥΠΕ/ΥΠΕΚΑ) σε συνολικά 16 συναρμόδιους φορείς και Οργανισμούς. Η διαβίβαση έγινε με το με αριθμό 174027/22-07-2014 έγγραφο της ΕΥΠΕ του ΥΠΕΚΑ. Σε απάντηση του εγγράφου με το οποίο διαβιβάστηκε η μελέτη λήφθηκαν οι ακόλουθες γνωμοδοτήσεις.

Ημερομηνία	Υπηρεσία	Έγγραφο	Είδος γνωμοδότησης	Όροι	Παρατήρηση
4/9/2014	Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων/Γεν. Δ/ση Γεωργικών Εφαρμογών & Έρευνας/Διεύθυνση Χωροταξίας & Προστασίας Περιβάλλοντος	1950/1103 67/4-09-2014		Θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα ακόλουθα: 1. Τα αποθέματα γης και ιδιαίτερα αγροτικής γης υψηλής παραγωγικότητας επιβάλλεται να διατηρηθούν κατά κύριο λόγο για την κάλυψη διατροφικών αναγκών (μέσω των καλλιεργειών) αλλά και ως ρυθμιστική ζώνη 2. Να διατηρηθούν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της Αγροτικής Γης και ιδιαίτερα της Αγροτικής Γης Υψηλής Παραγωγικότητας και να αποτραπεί η υποβάθμιση και αλλαγή χρήσης της από προβλεπόμενα έργα δραστηριότητες που δε	1. Έχει ληφθεί υπόψη στο σχεδιασμό του ΠΕΠ 2. Έχει ληφθεί υπόψη στο σχεδιασμό του ΠΕΠ

				<p>συνάδουν με τον αγροτικό της χαρακτήρα όπως αυτός ορίζεται στις διατάξεις του Ν.3874/2010 περί αγροτικής δραστηριότητας. Επιπλέον, βασική μέριμνα πρέπει να είναι η αποφυγή του κατακερματισμού της αγροτικής γης και η δημιουργία «Βιώσιμων αγροτικών εκμεταλλεύσεων ικανοποιητικού μεγέθους».</p> <p>3. Η παραδοσιακή εξειδίκευση στον πρωτογενή τομέα οφείλει να στηριχθεί με κίνητρα ανάπτυξης δραστηριοτήτων που αξιοποιούν συγκριτικά πλεονεκτήματα της Χώρας (τοπικά παραδοσιακά προϊόντα, προϊόντα Π.Ο.Π και Π.Γ.Ε υψηλής προστιθέμενης αξίας) και σύνδεση τους με τον Τουρισμό. Ο δεσμός μεταξύ ενός προϊόντος και ενός τόπου δεν αντιπροσωπεύει απλά μία κληρονομιά που πρέπει να διατηρηθεί, αλλά μία σημαντική αυτοτελή οικονομική αξία.</p> <p>4. Η σύσταση ομάδων παραγωγών, υγιών δομών συνεταιρισμών, η ίδρυση ή βελτίωση των μεταποιητικών μονάδων θα έχει ευεργετικά αποτελέσματα τόσο στην απασχόληση (διατήρηση και ενίσχυση τοπικών θέσεων εργασίας) όσο και στην ανάδειξη ποιοτικών αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας σε εγχώριες και ξένες αγορές με</p>	
					<p>3. Έχει ληφθεί υπόψιν στο σχεδιασμό του ΠΕΠ</p>

				<p>ενίσχυση εξαγωγών και κάλυψη τοπικών διατροφικών αναγκών</p> <p>5. Η ενίσχυση των τουριστικών δραστηριοτήτων είναι αναγκαίο να βασίζεται στις αρχές της αειφορίας σεβόμενη την φέρουσα ικανότητα και την ιδιαιτερότητα του χώρου ιδιαίτερα στις οικολογικά ευαίσθητες περιοχές και περιοχές που χρήζουν ειδικής προστασίας (π.χ νησιωτικοί χώροι) με ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού (π.χ αγροτουρισμού) που εντάσσονται αρμονικά στο περιβάλλον, σέβονται τα φυσικά χαρακτηριστικά κάθε περιοχής και προστατεύουν τη χλωρίδα και την πανίδα.</p>	<p>4. Έχει ληφθεί υπόψιν στο σχεδιασμό του ΠΕΠ</p> <p>5. Έχει ληφθεί υπόψιν στο σχεδιασμό του ΠΕΠ</p>
2/9/2014	ΥΠ.Υ.ΜΕ.ΔΙ./Γ.Γ. Δ.Ε/Γ.Δ.Υ.Ε/Δ6 Διεύθυνση έργων Υδρευσης Αποχέτευσης	Δ6/985/ 2-09-2014	Χωρίς Αντίρρηση		